

Amt für Volksschule und Sport

Uffizi per la scola populara ed il sport

Ufficio per la scuola popolare e lo sport

Directivas

Mesiras da la pedagogia speziala

1.	Basas	4
1.1	Basas legalas	4
1.2	Mesiras da la pedagogia speziala – noziuns	5
1.3	Procedura e cundiziuns generalas	7
2.	Realisaziun da la promoziun	10
2.1	Promoziun conform als basegns	10
2.2	Maisa radunda e team spezialisà en cas da mesiras simplas	14
2.3	Andament dals process (recumandaziun)	15
2.4	Planisaziun da la promoziun (recumandaziun)	17
2.5	Resursas da persunal (recumandaziun)	19
3.	Infurmaziuns supplementaras	20
3.1	Instituziuns da la scolaziun speziala	20
3.2	Ulteriurs temas da promoziun	21
3.3	Engaschament da persunas d'instrucziun sco er da spezialistas e spezialists	22
	Agiunta: Ulteriuras infurmaziuns	24
1.	Posts da consultaziun	24
2.	Abreviaziuns	24
3.	Glossari	25

1. Basas

1.1 Basas legalas

Obligaziun ed incumbensa

La finamira surordinada è la promoziun scolastica da tut ils uffants e giuvenils. Scholaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial, survegnan il sustegn necessari da la pedagogia speziala.

Ils chantuns èn obligads da procurar per ina instrucziun fundamentala suffizienta ch'è accessibla a tut ils uffants (art. 62 al. 1 e 2 da la Constituziun federala da la Confederaziun svizra, Cst.; CS 101). Plinavant procuran ils chantuns per ina scolaziun speziala suffizienta da tut ils uffants e giuvenils impedids (art. 62 al. 3 Cst.).

Tenor l'art. 8 al. 1 Cst. èn tut ils umans eguals davant la lescha (egualità giuridica). Sin basa da l'art. 8 al. 4 Cst. è entrada en vigur il 1. da schaner 2002 la Lescha federala davart l'eliminaziun dals dischavantatgs envers persunas cun impediments (Lescha davart l'egualità da persunas cun impediments, LImp; CS 151.3). La Lescha davart l'egualità da persunas cun impediments pretenda, ch'ils uffants ed ils giuvenils impedids vegnian integrads en la scola regulara, uschenavant che quai è pussaivel e serva al bainstar da l'uffant (art. 20 LImp).

Lescha davart las scolas popularas ed Ordinaziun davart la scola populara

Ils 5 da december 2024 ha il Cussegl grond concludì ina revisiun parziala da la Lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (Lescha davart las scolas popularas, LSP; DG 421.000). L'Ordinaziun tar la Lescha davart la scola populara (Ordinaziun davart la scola populara, OSP; DG 421.010) è vegnida relaschada da la Regenza ils 15 d'avrigl 2025.

La Lescha davart las scolas popularas e l'Ordinaziun davart la scola populara èn las basas giuridicas per las mesiras da la pedagogia speziala.

Las mesiras da la pedagogia speziala tutgan tar l'incumbensa integrala da furmaziun da la scola populara. Lur finamira è quella, da porscher a tut ils uffants, a tut las scholaras e tut ils scolars sco er a tut las giuvenilas e tut ils giuvenils che han in basegn da promoziun spezial, in sustegn adequat per lur carriera da scola.

Las regulaziuns legalas èn concepidas uschia, che las mesiras da la pedagogia speziala en il sector simpel pon vegnir realisadas en furmas integrativas, parzialmain integrativas sco er separativas.

Directivas e planisaziun da la purschida

La Regenza ed il departament èn responsabels per las directivas e per la planisaziun da la purschida. La Regenza fa prescripziuns davart la purschida da la pedagogia speziala en il sector simpel e fixescha periodicamain – sin basa d'ina analisa dal basegn – la planisaziun da la purschida en il sector pretensius (art. 49 LSP).

Cumpetenzas

Ils purtaders da scola procuran per la purschida da la pedagogia speziala en il sector simpel, il chantun resp. l'uffizi en il sector pretensius (art. 47 LSP, art. 49 al. 1 OSP).

Ils purtaders da scola – resp. las direcziuns da scola, nua che talas existan – èn responsabels per la direcziun operativa da la scola en il sector da la pedagogia speziala (art. 15 al. 1 lit. a OSP).

1.2 Mesiras da la pedagogia speziala – noziuns

Basegn da promoziun spezial

Art. 43 al. 2 da la Lescha davart las scolas popularas:

In basegn da promoziun spezial è avant maun:

- a) *tar scolaras e tar scolars che na pon cumprovadain betg suandar, betg pli suandar u suandar mo per part il plan d'instrucziun da la scola regulara senza in sustegn supplementar;*
- b) *tar scolaras e tar scolars che han cumprovadain grondas difficultads en il cumportament, en la capaciad d'emprender ed en la capaciad da prestaziun sco er en la cumpetenza da discurren ed en la cumpetenza linguistica;*
- c) *tar scolaras e tar scolars ch'èn pertutgads u smanatschads d'in impediment corporal, spiertal, psichic, linguistic, sensoric u da la percepziun;*
- d) *tar scolaras e tar scolars che han talents extraordinaris.*

Mesiras simplas

Art. 44 al. 2 da la Lescha davart las scolas popularas:

Sco mesiras simplas valan en spezial la promoziun integrativa e las mesiras pedagogic-terapeuticas.

Art. 44 al. 1 e 2 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

La promoziun integrativa cumpiglia la promoziun sco prevenziun, la promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun e la promoziun cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun.

Las mesiras pedagogic-terapeuticas cumpiglian la logopedia e la terapia psicomotorica.

Mesiras pretensiusas

Art. 44 al. 3 da la Lescha davart las scolas popularas:

Sco mesiras pretensiusas valan:

- a) *l'instrucziun en il rom da la scolaziun speziala;*
- b) *il pertgirar che tutga tiers;*
- c) *las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun;*
- d) *la tgira staziunara d'uffants cun impediments considerabels avant ch'els entran en scolina.*

Las mesiras pretensiusas en scolina ed en scola vegnan realisadas da las scolas regularas en moda integrativa e parzialmain integrativa en collavuraziun cun las instituziuns da la scolaziun speziala (Casa Depuoz, Giuvaulta, Scola-dimora Cuira). Las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun vegnan realisadas dal Servetsch ortopedagogic dal Grischun.

Per realisar las mesiras pretensiusas separativas èn cumpetentas las instituziuns da la scolaziun speziala.

Talents extraordinaris

Art. 51 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

¹ *Sche necessari installleschan las instituziuns responsablas per la scola purschidas spezialas per scolaras e scolars che han talents extraordinaris. Questa incumbensa po er vegnir surdada a terzas personas.*

² *Ad uffants che profitan da talas purschidas sto sche necessari vegnir dà il temp necessari er durant il temp d'instrucziun usità.*

³ *Da las personas cun la pussanza dals geniturs po vegnir incassada ina contribuziun adequata.*

Adattaziun da las finamiras da l'instrucziun

Scolaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial pon vegnir instruids tenor in plan d'instrucziun adattà resp. cun finamiras da l'instrucziun adattadas, quai sin basa d'ina expertisa dal Servetsch psicologic da scola (art. 45 LSP, art. 48 al. 1 lit. b OSP).

Furmas da scolaziun e da promoziun

Art. 46 da la Lescha davart las scolas popularas:

¹ *Las mesiras simplas e las mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala vegnan realisadas – tut tenor basegn – en furmas da scolaziun e da promoziun integrativas, parzialmain integrativas e separativas.*

² *Las mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala vegnan realisadas en moda integrativa, sche la scolaziun e la promoziun en la classa regulara han avantatgs per la scolara u il scolar che ha in basegn spezial da promoziun e sche quai è supportabel per la classa regulara.*

³ *Cas cuntrari vegnan las mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala realisadas en moda parzialmain integrativa sco instrucziun da grupp u sco instrucziun individuala ubain en moda separativa en partiziuns d'instituziuns da la scolaziun speziala u en famiglias.*

Art. 45 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

¹ *Sco integrativa vala quella furma da la scolaziun e da la promoziun, tar la quala l'instrucziun ha lieu en la classa regulara.*

² *Sco parzialmain integrativa vala quella furma da la scolaziun e da la promoziun, tar la quala ina part da l'instrucziun ha lieu ordaifer la classa regulara en furma d'ina instrucziun da grupp u d'ina instrucziun individuala.*

³ *Sco separativa vala quella furma da la scolaziun e da la promoziun, tar la quala l'instrucziun ha lieu en ina partiziun ordaifer la classa regulara.*

Mesiras da la pedagogia speziala per scolaras e scolaras che han in basegn da promoziun spezial pon pia vegnir realisadas sco suonda:

Sectur simpel:

- Integrativ: instrucziun en la classa regulara
- Parzialmain integrativ: instrucziun en la classa regulara e per part instrucziun en gruppas u instrucziun individuala ordaifer la classa regulara
- Separativ: instrucziun en ina partiziun ordaifer la classa regulara

Sectur pretensius:

- Integrativ (scolaziun speziala integrativa): instrucziun en la classa regulara
- Parzialmain integrativ (scolaziun speziala integrativa): instrucziun en la classa regulara e per part instrucziun en gruppas u instrucziun individuala ordaifer la classa regulara
- Separativ (scolaziun speziala externa / interna): instrucziun en ina instituziun da la scolaziun speziala

La scola regulara realisescha las furmas da scolaziun e da promoziun en il sectur simpel conform als basegns.

L'instituziun da la scolaziun speziala realisescha la scolaziun speziala integrativa en stretga collavuraziun cun la scola regulara. Ina scolaziun speziala integrativa na po betg vegnir realisada en ina partiziun da la promoziun separativa da la scola regulara.

Promoziun integrativa (Pin)

La promoziun simpla da la pedagogia speziala po vegnir realisada en moda integrativa u parzialmain integrativa. La promoziun integrativa ha lieu en la classa regulara (art. 45 al. 1 OSP) resp. per part en furma d'instrucziun en gruppas u d'instrucziun individuala ordaifer la classa regulara (art. 45 al. 2 OSP).

Ella cumpiglia la promoziun sco prevenziun (Pin-p), la promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-s) e la promoziun cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-c). Per dapli detagls guardar en spezial il chapitel 2.1.

Promoziun separativa (PS)

La promoziun simpla da la pedagogia speziala po vegnir realisada en moda separativa. La promoziun separativa ha lieu en ina partiziun ordaifer la classa regulara (art. 45 al. 3 OSP).

La partiziun na cumpiglia per regla betg dapli che 12 scolaras e scolars en cas d'ina partiziun d'ina classa resp. betg dapli che 10 scolaras e scolars en cas d'ina partiziun da pliras classas e per regla betg main che 5 scolaras e scolars (art. 19 al. 6 resp. art. 20 al. 1 lit. e OSP). La persuna d'instrucziun da classa è ina pedagoga curativa da scola u in pedagog curativ da scola.

La promoziun separativa cumpiglia la promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (PS-s) e la promoziun cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (PS-c). Per dapli detagls guardar en spezial il chapitel 2.1.

Promoziun

Art. 38 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

¹ *Las decisziuns da promoziun han primarmain l'intent da promover l'emprender.*

² *En in giudicament cumplessiv da las scolaras e dals scolars ston – per la promoziun – vegnir resguardads commensuradamain er facturs sco l'existenza d'ina lingua estra sco er il stadi da svilup corporal e spiertal.*

³ *Las personas cun la pussanza dals geniturs sco er las scolaras ed ils scolars vegnan integrads confurm al stgalim en ils process da giudicament e da decisziun.*

1.3 Procedura e cundiziuns generalas**Ordinaziun**

Per ordinar las mesiras da la pedagogia speziala en il sector simpel è cumpetent il purtader da scola (art. 48 al. 1 LSP).

La Lescha davart las scolas popularas prescriuva, che las mesiras da la pedagogia speziala en il sector simpel stoppian vegnir realisadas – per scolaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial – confurm als basegns en furmas da scolaziun e da promoziun integrativas, parzialmain integrativas e separativas (art. 46 al. 1 ed art. 43 al. 2 LSP).

Ina realisaziun confurm als basegns vul dir, che la situaziun da scola da minga scolara e scolar sto vegnir examinada en il cas singul. Tenor l'art. 47 al. 1 OSP sto la decisziun concernent la realisaziun da mesiras da la pedagogia speziala vegnir prendida cun tegnair quint dal bainstar e da las pussaivladads da svilup da la scolara u dal scolar sco er resguardond ils conturns da scola e l'organisaziun da la scola.

L'opportunitad sco er l'adattaziun e la terminaziun da las mesiras ston vegnir examinadas periodicamain (art. 47 al. 2 OSP). Las personas responsablas per l'educaziun ston vegnir involvidas (art. 47 al. 3 OSP).

Cussegliaziun

Ils purtaders da scola pon laschar sa cussegljar da tut temp dals posts regiunals dal Servetsch psicologic da scola da l'Uffizi per la scola populara ed il sport (USS) resp. dals inspecturats districtuals dal USS. Tenor l'art. 73 al. 2 OSP gioga il Servetsch psicologic da scola ina rolla centrala en il sector da las mesiras da la pedagogia speziala:

Il Servetsch psicologic da scola dal USS fa scleriments e cussegliaziuns en cas da problems d'emprender, da prestaziun, da cumportament e da svilup sco er en cas da dumondas da la carriera da furmaziun d'uffants e da giuvenils.

Scleriment tras posts spezialisads

L'art. 48 OSP regla, cura ch'i dovra in scleriment tras il Servetsch psicologic da scola dal USS (lit. a e b) resp. tras il Servetsch ortopedagogic (lit. c).

Art. 48 al. 1 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

Il scleriment en il sector simpel vegn fatg dals posts spezialisads reconuschids dal departament, sche:

- a) *igl existan intschertezzas u i na po betg vegnir cuntanschi in accord tranter las parts participadas davart la realisaziun da mesiras da la pedagogia speziala;*
- b) *las finamiras da l'instrucziun duain vegnir adattadas;*
- c) *igl è necessari da realisar mesiras pedagogic-terapeuticas.*

Art. 49 al. 2 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

L'ordinaziun da mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala premetta ch'il post spezialisà da l'uffizi u che terzas persunas incumbensadas da l'uffizi hajan fatg ils scleriments necessaris. L'annunzia per laschar far quests scleriments sto vegnir fatga da las persunas cun la pussanza dals geniturs.

Finanzas

Art. 77 al. 1 da la Lescha davart las scolas popularas:

Als custs da l'instituziun ch'è responsabla per la scola che resultan da la purschida da la pedagogia speziala en il sector simpel sa participescha il chantun cun ina pauschala annuala per scolara e per scolar.

Art. 78 da la Lescha davart las scolas popularas:

¹ *Il chantun surpiglia ils custs da la purschida da la pedagogia speziala en il sector pretensius.*

² *La Regenza po concluder che l'instituziun ch'è responsabla per la scola sa participeschia als custs da mintga scolara pertutgada e da mintga scolar pertutgà. La participaziun als custs na dastga betg surpassar 15 pertschient da la media dals custs annuals chantunals per scolara e per scolar.*

³ *La Regenza po prevair che las persunas cun la pussanza dals geniturs sa participeschian finanzialmain a l'alimentaziun ed al pertgirar.*

Responsabladad organisatorica e finanziaia		
	Sector simpel	Sector pretensius
Cumpetenzza	– purtaders da scola	– chantun
Finanziaziun	– purtaders da scola – chantun sa participescha cun contribuziuns pauschalas	– chantun – purtaders da scola pon vegnir obligads da sa participar als custs

Grondezza da las partiziuns

Tenor l'art. 23 al. 3 da la Lescha davart las scolas popularas na dastga ina partiziun per regla betg avair dapli che 24 scolaras e scolars. La grondezza da la partiziun sto però vegnir reducida sut tschertas premissas. La grondezza da la partiziun tegna quint dal dumber da scolaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial. En cas d'intschertezzas davart ina reducziun commensurada da la grondezza da la partiziun po vegnir consultà l'Inspecturat da scola dal USS.

Art. 21 al. 1 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

Sche scolaras e scolars da lingua estra, impedids u che dovran in'autra promoziun intensiva vegnan admess ad ina partiziun, sto il dumber maximal admess da scolaras e da scolars vegnir reduci adequatamain. Il departament relascha directivas davart l'execuziun.¹

¹ Directivas dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient concernent l'adattaziun da las grondezzas maximalas da las partiziuns ([link](#)).

**Access senza
barrieras**

A scholaras e scholars cun impediments sto vegnir garantì in access senza barrieras a la scola. Latiers tutga il sustegn per far la via da scola, ma er in edificii da scola cun ina infrastruttura per scholaras e scholars cun impediments.

Tenor l'art. 14 al. 2 LSP vegn il transport da las scholaras e dals scholars organisà e finanzià, en cas da basegn, dals portaders da scola. In transport vegn organisà tranter auter, sch'igl è avant maun in impediment che engrevgescha considerablament il viadi senza transport (art. 11 al. 1 lit. b OSP).

Sch'in uffant cun in impediment corporal vegn integrà en la scolina regulara u en la scola regulara, vegnan recumandadas, en cas da basegn, adattaziuns architectonicas. Ina finamira da talas adattaziuns architectonicas è p.ex. l'accessibilità en sutga cun rodas.

Garanzia da qualidad

La qualidad en il sector da la pedagogia speziala vegn garantida en emprima lingia tras il cussegl da scola da mintga portader da scola. Ultra da quai prestan er l'Inspecturat da scola, il Servetsch psicologic da scola dal USS ed ulteriurs posts spezialisads da l'uffizi ina contribuziun a la controlla ed a la garanzia da la qualidad.

Ulteriuras mesiras per garantir la qualidad èn: furnaziun supplementara obligatorica per las persunas d'instrucziun (art. 56 OSP); registraziun regulara da datas statisticas (art. 18 OSP).

2. Realisaziun da la promoziun

2.1 Promoziun conform als basegns

Princip

La Lescha davart las scolas popularas prescriuva, che las mesiras da la pedagogia speziala en il sector simpel stoppian vegnir realisadas conform als basegns en furmas da scolaziun e da promoziun integrativas, parzialmain integrativas e separativas.

Ina realisaziun conform als basegns vul dir, che la situaziun da scola da mintga scolara e scolar sto vegnir examinada en il cas singul (cf. chapitel 1.3 Procedura e cundiziuns generalas).

L'integraziun en scola signifitga, che scolaras e scolars participeschan cuminaivlamain a la furmaziun ed a l'educaziun en la scola populara, independen-tamain da lur schlattaina, da lur lingua materna, da lur naziunalitad u da lur premissas corporalas u spiertalas.

En la classa regulara vali sco normal d'esser different. Cun furmas d'instruir e d'emprander che fan ina differenziaziun interna e ch'èn individualisantas, reussescha l'instrucziun en la classa eterogena.

L'integraziun en scola è l'incumbensa cuminaivla da tut las persunas d'instrucziun e da tut las persunas spezialisadas. Per il team da scola remplazza la cooperaziun la delegaziun. Cun lur cumpetenza en pedagogia speziala sustegnan pedagogas curativas e pedagogs curativs da scola las persunas d'instrucziun da classa en connex cun ir enturn cun l'eterogenitad da lur classas. Da quest sustegn profita tut la classa.

En il rom da la realisaziun integrativa, parzialmain integrativa e separativa da las mesiras simplas da la pedagogia speziala resultan differentas pussaivladads da la promoziun da la pedagogia speziala.

Sustegn per scolaras e scolars

Sco prevenziun survegnan las scolaras ed ils scolars il sustegn da la pedagogia speziala.

La promoziun da scolaras e scolars cun basegns speziels cumenza tar lur fermezzas e tegna quint da l'uffant sco er da ses conturns famigliars e da scola tar la planisaziun e tar la realisaziun da mesiras adattadas (orientaziun a las resursas).

Difficultads che sa mussan na vegnan betg chapidas unilateralmain sco expressiun d'in problem individual. Er la situaziun da scola, la famiglia ed ils ulteriurs conturns da l'uffant vegnan tratgs en consideraziun (vista sistemica).

Sustegn per la scola e per las persunas d'instrucziun

En connex cun lur incumbensa survegnan la scola e las persunas d'instrucziun oravant tut il sustegn da pedagogas curativas u pedagogs curativs da scola e – tut tenor il basegn da promoziun – er da spezialistas e spezialists per mesiras da la pedagogia speziala.

Sco resursas e process per il sustegn pon vegnir numnads en spezial: lecziuns supplementaras per la promoziun da la pedagogia speziala, per mesiras pedagogic-terapeuticas e per ulteriuras mesiras da la pedagogia speziala; collavuraziun tranter la persona d'instrucziun da classa e la pedagoga curativa da scola resp. la persona spezialisada per mesiras da la pedagogia speziala; analisa da la situaziun e planisaziun da la promoziun; planisaziun e procedura da decisiun tras il purtader da scola; Servetsch psicologic da scola dal USS; posts spezialisads renconuschids dal chantun (Servetsch ortopedagogic); cussegliaziun en dumondas da la scolaziun speziala integrativa tras l'instituziun da la scolaziun speziala.

Cundiziuns impurtantas, per che las classas regularas integrativas hajan success, èn tranter auter: la tenuta da la scola, da la direcziun da scola, da

las personas d'instrucziun e da las personas responsablas per l'educaziun; clers andaments organisatorics; in team che lavura bain ensemen; furnaziun supplementara e svilup da la scola.

Il chantun finanziescha purschidas da furnaziun supplementara, en las qualas las personas d'instrucziun pon reflectar ed extender lur pratica concernent la promoziun da tut las scolaras e tut ils scolars sco er concernent la concepziun da l'instrucziun.

Concept da promoziun da la scola (recumandaziun)

Per promover scolaras e scolars cun basegns speziels vali la paina – oravant tut per purtaders da scola mesauns e gronds – da sviluppar in concept general intern per la scola. Quai n'è betg prescrit da la lescha, vegn però recumandà dal departament e resguardà sco cundiziun per realisar cun success las mesiras da la pedagogia speziala.

Il concept da promoziun documentescha la promoziun da tut las scolaras e tut ils scolars, en spezial da quellas e quels che han in basegn da promoziun da la pedagogia speziala, e quai entaifer la scola sco er envers las personas responsablas per l'educaziun. Il concept regla ils andaments organisatorics, las incumbensas e las responsabladads. El duess cuntignair almain ils suandants elements:

- ideas pedagogicas directivas per promover tut las scolaras e tut ils scolars
- descripziun da tut las mesiras da la pedagogia speziala sco er d'eventualas ulteriuras purschidas da promoziun:
  - promoziun integrativa
  - promoziun separativa
  - mesiras pedagogic-terapeuticas
  - scolaziun speziala integrativa
  - promoziun dals talents
  - ev. instrucziun da promoziun per scolaras e scolars da lingua estra
  - ev. purschidas da time-out
  - ev. lavur sociala da scola
  - ev. assistenzas da scola
  - ...
- carnet d'obligaziuns da las parts participadas (incumbensas e cumpe-tenzas)
- schema dals andaments (analisa da la situaziun, discours davart la situa-ziun actuala, Maisa radunda, team spezialisà, scleriments, decisiun)
- planisaziun da la promoziun tras la pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola
- realisaziun sin il stgalim da scolina, sin il stgalim primar e sin il stgalim secundar I

Promoziun integrativa sco prevenziun (Pin-p)

L'intent da la promoziun integrativa sco prevenziun (art. 44 al. 1 OSP) è la promoziun en cas da difficultads d'emprender e da cumportament sco er en cas da talents extraordinaris.

En il senn da la prevenziun exista in dretg sin sustegn gia en cas da difficul-tads en scola che cumenzan a sa mussar e che passan puspè, u en cas da talents extraordinaris (art. 43 al. 2 lit. c 2. part e lit. d LSP).

La promoziun integrativa sco prevenziun è l'instrument che permetta a la pe-dagoga curativa u al pedagog curativ da scola d'identifitgar en moda simpla entaifer l'instrucziun cun agid da la diagnostica da promoziun, tge scolaras e scolars ch'èn periclitads en lur svilup e che dovran eventualmain ina promo-ziun sistematica.

La promoziun ha lieu svelt ed en moda nunbirocratica e na dovra betg bleras resursas. Igl è normal, ch'i po dar difficultads temporaras tar scolaras e sco-lars. Grazia ad ina prevenziun intenziunada en in stadi tempriv, pon questas

difficultads vegnir superadas. Tut las scolaras e tut ils scolars pon profitar da la prevenziun.

La promoziun integrativa sco prevenziun ha da princip lieu en classa.

Promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-s, PS-s)

La promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun vegn fatga en spezial en cas da flaiwezzas parzialas da la prestaziun.

Scolaras e scolars che han ina flaiwezza parziala da la prestaziun – sco p.ex. difficultads da leger, da scriver correctamain e da far quints sco er difficultads da cumportament u da percepziun – vegnan promovids en il rom dal plan d'instrucziun vertent. Il medem vala per scolaras e scolars che returnan en scola suenter ina malsogna pli lunga, che dovran sustegn per lur cumportament social, d'emprender e da lavurar u che han in talent extraordinari.

Questa promoziun ha lieu sco promoziun integrativa (Pin-s) u sco promoziun separativa (PS-s). Davart la furma da promoziun decida il purtader da scola, quai cun tegnair quint dal bainstar e da las pussaivladads da svilup da la scolara u dal scolar sco er resguardond ils conturns da scola e l'organisaziun da la scola.

En spezial en cas da flaiwezzas parzialas da la prestaziun, sco p.ex. difficultads da leger, da scriver correctamain e da far quints, vegn recomandada ina promoziun integrativa.

Promoziun cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-c, PS-c)

Las finamiras da l'instrucziun vegnan adattadas, sch'igl è avant maun ina surdumandada clera e duraivla en connex cun l'adempliment da las pretensiuns da la scola. Ils motivs da questa surdumandada pon er esser difficultads complexas d'emprender u da cumportament. L'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun po esser utila, sche mesiras da promoziun vertentas n'èn betg stadas en cas d'eliminar la surdumandada en scola u sch'in grond squitsch po vegnir mitigia cun adattar las finamiras da l'instrucziun. Per la singula scolara u il singul scolar valan alura finamiras da l'instrucziun individualas.

Per pudair adattar las finamiras da l'instrucziun sto vegnir procurada in'expertisa dal Servetsch psicologic da scola. La decisiun da realisar l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun è chausa dal purtader da scola.

Questa promoziun ha lieu sco promoziun integrativa (Pin-c) u sco promoziun separativa (PS-c). Davart la furma da promoziun decida il purtader da scola, quai cun tegnair quint dal bainstar e da las pussaivladads da svilup da la scolara u dal scolar sco er resguardond ils conturns da scola e l'organisaziun da la scola.

Mesiras pedagogic-terapeuticas (MPT): logopedia e psicomotorica

L'intent da las mesiras pedagogic-terapeuticas è la promoziun da la lingua resp. da la motorica.

Pussaivlas èn purschidas en differentas furmas, p.ex. terapia individuala u ina purschida per gruppas pli pitschnas u pli grondas.

Per sclerir las mesiras da la logopedia e da la terapia psicomotorica vegn consultà il Servetsch ortopedagogic u in auter post spezialisà reconuschi dal departament.

Dispensaziun da roms

La dispensaziun da singuls roms intervegn fermamain en la biografia d'emprender e sto perquai vegnir applitgada mo en moda fitg restrictiva. Ella duai vegnir prendida en consideraziun pir, cur che tut las autras furmas d'adattar las finamiras da l'instrucziun èn gia vegnidadas exauridas.

En cas d'ina surdumandada permanenta decida l'Inspecturat da scola dal USS, sche la scolara u il scolar respectiv duai vegnir dispensà da tsherts roms. Sch'ina scolara u in scolar che vegn promovì cun mesiras da la pedagogia speziala en il sectur simpel duai vegnir dispensà d'in tshert rom, ston las personas responsablas per l'educaziun inoltrar ina dumonda a l'inspecturat districtual responsabel.

Per scolaras e scolars da la 3. classa reala è ina dispensaziun da l'instrucziun

Scolaziun speziala integrativa (SSI)

d'ina lingua estra (rom obligatoric) pussaivla cun agid d'ina procedura simplifitgada.

La dispensaziun da l'instrucziun d'in rom è irreversibla. Durant las lecziuns pertutgadas sto vegnir garantida ina promoziun sistematica en auters roms.

Scolaras e scolars che dovran – pervia d'in impediment – mesiras pretensiusas, vegnan promovids ed instruids sche pussaivel en moda integrativa.

Il scleriment e la proposta respectiva per la scolaziun speziala integrativa vegnan fatgs dal Servetsch psicologic da scola dal USS. L'annunzia per laschar far quest scleriment vegn fatga da las personas responsablas per l'educaziun. Ensemen cun las personas participadas da la scola regulara e da l'instituziun da la scolaziun speziala e cun la participaziun da las personas responsablas per l'educaziun planisescha il Servetsch psicologic da scola dal USS la realisaziun da las mesiras. Il dumber da lecziuns che vegn mess a disposiziun per la promoziun vegn proponì dal Servetsch psicologic da scola dal USS sin basa dal grad da basegn. La decisiun è chausa da l'uffizi. Per realisar las mesiras è cumpetenta l'instituziun da la scolaziun speziala en cooperaziun cun il purtader da scola.

Scolaras e scolars cun mesiras simplas e cun mesiras pretensiusas pon vegnir promovids cuminaivlamain en moda integrativa e parzialmain integrativa. Quai sto vegnir resguardà en spezial sut l'aspect d'ina applicaziun efficazia da las resursas da la pedagogia curativa.

Ina scolaziun speziala integrativa na po betg vegnir realisada en ina partiziun da la promoziun separativa da la scola regulara.

Promoziun dals talents

Sche necessari installeschan ils purtaders da scola purschidas spezialas per scolaras e scolars che han talents extraordinaris (art. 51 OSP).

Er scolaras e scolars talentads profiteschan da la promoziun integrativa en la scola regulara. Quai vala en spezial, sche l'instrucziun ha lieu en ina moda captivanta correspondent, p.ex. cun ina differenziaziun interna da l'instrucziun e cun leziuns e pensums che muntan ina sfida. Da princip vala: Pli fitg che l'instrucziun regulara promova ils talents ed ils duns da las scolaras e dals scolars, pia pli individuala e pli differenziada che l'instrucziun regulara è, e main mesiras supplementaras ch'èn necessarias per scolaras e scolars talentads e fitg talentads.

Giudicament da las prestaziuns

Scolaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial, survegnan in attestat ed in rapport davart l'emprender. Il rapport davart l'emprender documentescha tranter auter, tge mesiras da la pedagogia speziala ch'èn vegnidas realisadas.

Per scolaras e scolars che profitan d'ina promoziun integrativa cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-c/PS-c) ston las finamiras cuntanschidas vegnir documentadas en il rapport d'emprender, en il sector simpel almain en il segund semester.

Valair valan las Directivas concernent ils attestats e la promoziun.²

Cumpensaziun da dischavantatgs

Sin basa d'ina restricziun diagnosticada dal Servetsch psicologic da scola, d'ina media u d'in medi ubain d'ina logopeda u d'in logoped po vegnir dumandada ina cumpensaziun dal dischavantatg per ina scolara u in scolar tar la direcziun da scola. Las finamiras da l'instrucziun na vegnan betg adattadas, ma la scolara u il scolar survegn ina mesira che gida a cumpensar il dischavantatg. Las mesiras pon esser – tut tenor la restricziun – dapli temp per ils examens, in sustegn da la vesida, ina interpreta u in interpret, la lingua da segns e.u.v.³

² Directivas concernent ils attestats e la promoziun dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient ([link](#)).

³ Directivas concernent la cumpensaziun da dischavantatgs sco er Avis per la pratica Cumpensaziun da dischavantatgs da l'Uffizi per la scola populara ed il sport ([link](#)).

2.2 Maisa radunda e team spezialisà en cas da mesiras simplas

Maisa radunda

Sche scolaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial vegnan instruids tar in purtader da scola, han lieu – a l'uschenumnada «Maisa radunda» – analisas da la situaziun e discurs davart la situaziun actuala.

La cumposiziun da la Maisa radunda po variar tut tenor il cas, il mument e la furma organisatorica. A la Maisa radunda sa participeschan per regla la persuna d'instrucziun da classa, las personas responsablas per l'educaziun sco er la pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola ubain la spezialista u il spezialist per mesiras da la pedagogia speziala (logopeda u logoped, teapeuta u teapeut da psicomotorica, spezialista u spezialist per audiopedagogia, spezialistas e spezialists per mesiras en cas da donns da la vesida, educatura pedagogic-curativa u educatur pedagogic-curativ d'uffants pitschens).

Tut tenor basegn vegn integrà il Servetsch psicologic da scola dal USS.

Il discurs davart la situaziun actuala vegn protocollà. La Maisa radunda fa propostas a la direcziun da scola resp. al team spezialisà. Avant che planisar las mesiras vegn fatga ina planisaziun da la promoziun. Per regla vegnan exequidas las suandantas incumbensas:

- rimnar e discutir las valitaziuns
- fixar las finamiras da promoziun surordinadas
- planisar e proponer las mesiras
- controllar, sche las finamiras èn vegnidas cuntanschidas

Team spezialisà (opziunal)

Per diriger las resursas da la pedagogia speziala po vegnir engaschà in team spezialisà.

Il team spezialisà ha l'incumbensa da giuditgar ils cas proponids da la Maisa radunda. A las singulas scolaras ed als singuls scolars che han in basegn da promoziun spezial vegnan concedidas mesiras individualas per ina durada limitada (Pin-s, Pin-c, PS-s, PS-c, MPT) e controlladas suenter in tshert temp.

Il team spezialisà vegn manà da la direcziun da scola u – sche la scola respectiva n'ha nagina direcziun – d'ina persuna che vegn designada dal purtader da scola. En il team spezialisà collavuran tant ina represchentanza da la pedagogia curativa da scola sco er ina dal Servetsch psicologic da scola dal USS sco post spezialisà independent.

Las personas d'instrucziun da classa vegnan consultadas tenor basegn.

2.3 Andament dals process (recumandaziun)

Preparar l'analisi da la situaziun

La persuna d'instrucziun da classa e la pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola preparan l'analisi da la situaziun, sch'in basegn da promoziun vegn supponì.

Sche la persuna d'instrucziun da classa e/u la pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola è – sin basa da sia percepziun e da ses giudicament da la situaziun d'ina scolara u d'in scolar – da l'avis ch'igl exista in basegn da promoziun eventual u evident, vegnan preparads l'analisi da la situaziun ed il discurs davart la situaziun actuala.

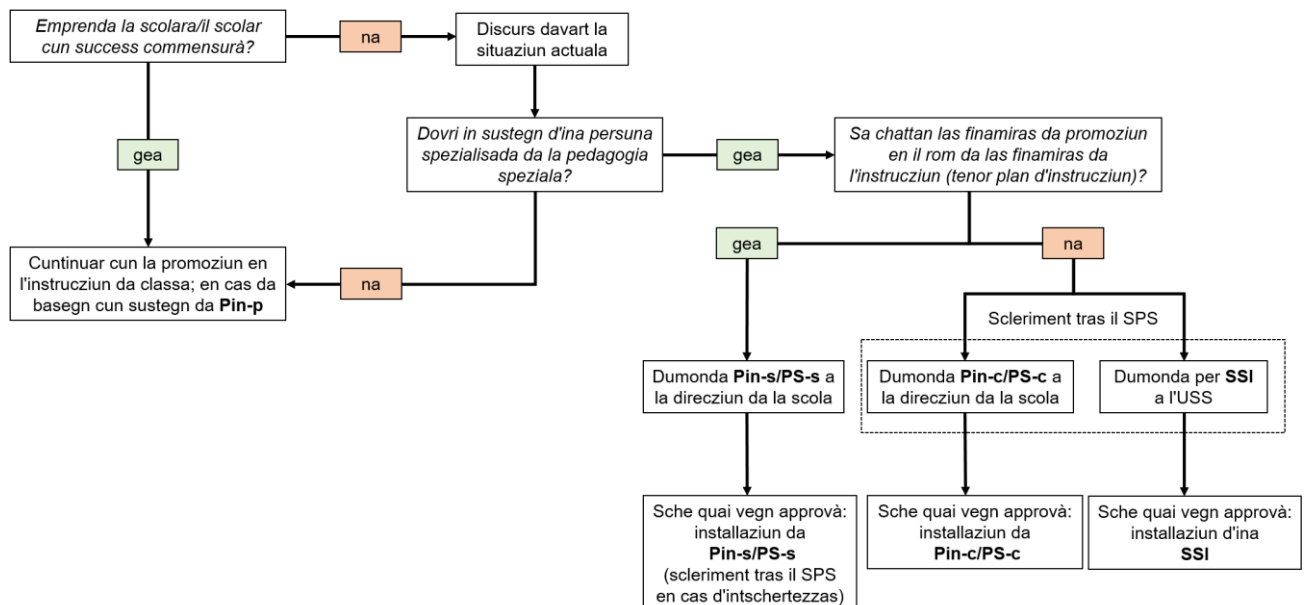
La scolara u il scolar duai vegnir involvì en moda adequata e confirm a sia vegliadetgna.

Analisa da la situaziun

A la Maisa radunda vegn fatga in'emprima analisa dal giudicament da la situaziun per sclerir, sch'i dovra ina promoziun speziala u betg e, sche gea, cun tge mesiras.

I vegnan fatgas ponderaziuns davart la promoziun adequata. Basta per ina scolara u in scolar il sustegn da la promoziun integrativa sco prevenziun (Pin-p) per cuntanscher il success d'emprender? Sche na, dovra la scolara u il scolar per quai ina promoziun integrativa senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-s u PS-s) u cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-c u PS-c) u ina scolaziun speziala integrativa (u separativa)? Èn inditgadas mesiras pedagogic-terapeuticas, mesiras che promovon ils talents u ulteriuras mesiras?

La persuna d'instrucziun da classa fa sias propostas tenor basegn.

Scleriments

Eventualmain sto in post spezialisà extern far scleriments specifics.

Ils scleriments en connex cun mesiras pedagogic-terapeuticas vegnan fatgs dal Servetsch ortopedagogic u d'in auter post spezialisà reconuschi. En cas d'intschertezzas en il sectur da las mesiras simplas po vegnir dumandada la cussegliaziun dal Servetsch psicologic da scola dal USS.

Tar l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun sto il scleriment vegnir fatg obligantamain dal Servetsch psicologic da scola dal USS. En in ulteriur discurs da la Maisa radunda cun il Servetsch psicologic da scola dal USS (che vegner manà da quel) vegnan rectificadas las propostas concernent la promoziun.

Decisiun

Per las mesiras dal sectur simpel vegnan las decisiuns prendidas dal purtader da scola, per las mesiras dal sectur pretensius da l'uffizi.

Per las mesiras dal sectur simpel drizza la Maisa radunda a la direcziun da scola resp. al team spezialisà ina dumonda respectiva davart ina promoziun adequata. Il purtader da scola resp. la direcziun da scola decida.

Per mesiras dal sectur pretensius drizza il Servetsch psicologic da scola dal USS (scolaziun speziala) resp. il Servetsch ortopedagogic (mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun) la dumonda a l'uffizi. Las Directivas davart il scleriment e l'inoltraziun da dumondas per mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala reglan ils detagls.

Controla

Las mesiras da la pedagogia speziala sco er ils resultats da la promoziun vegnan controllads.

Las mesiras, la planisaziun da la promoziun ed il cuntanscher las finamiras vegnan evaluads en discurs periodics davart la situaziun actuala, per regla mintga mez onn.

En il discurs davart la situaziun actuala u da giudicament cun la scolara u il scolar sco er cun las personas responsablas per l'educaziun vegn examinà mintga onn il plan da promoziun. La scolara u il scolar fa in'atgna valitaziun da la situaziun.⁴

---

⁴ P.ex. pon vegnir validadas las fermezzas en ils suandants secturs: emprender general; acquisiziun da la lingua e furmaziun dal vocabulari; leger e scriver; emprender matematic; ir enturn cun pretensiuns; comunicaziun; moviment e mobilitad; guardar per sasez; relaziun cun umans; temp liber, recreaziun e communitad. Secturs da la valitaziun resp. da la promoziun tenor: Lienhard-Tuggener, P. et al. (2015), Rezeptbuch schulische Integration. Auf dem Weg zu einer inklusiven Schule, Berna, Haupt, 2. ediziun actualisada.

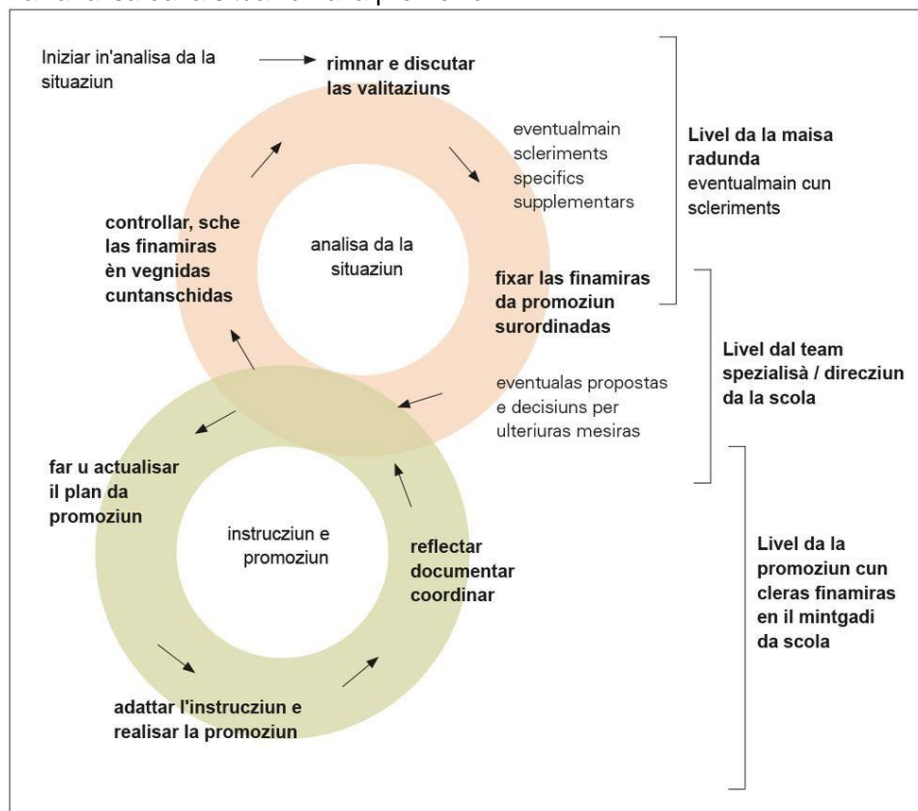
2.4 Planisaziun da la promoziun (recumandaziun)

Ciclus da la planisaziun da la promoziun

Il ciclus da la planisaziun da la promoziun collia l'analisa da la situaziun e la planisaziun da la promoziun cun la promoziun concreta en l'instrucziun.

En l'illustraziun qua sutvart vegnan mussads ciclus da planisaziun e da promoziun sco er ils differents plauns.

Da l'analisa da la situaziun a la promoziun⁵:

Planisaziun specifica

Per la promoziun cun mesiras da la pedagogia speziala dovri ina planisaziun da la promoziun individuala e transparenta che persvada en regard professiunal. L'analisa da la situaziun, la promoziun e la controlla ston esser accordadas bain ina cun l'autra.

Per scolaras e scolar che profitan d'ina promoziun integrativa senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-s) vegn recumandada ina planisaziun individuala da la promoziun. Sco minimum vala che las activitads da promoziun vegnan protocolladas en moda clera e chapavla.

Per scolaras e scolar che profitan d'ina promoziun integrativa cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-c), cun ina promoziun separativa (PS-s, PS-c) e d'ina scolaziun speziala integrativa (SSI) sto ina planisaziun individuala da la promoziun vegnir fatga obligantamain.

⁵ Il ciclus da la planisaziun sco orientaziun per la planisaziun, per la realisaziun e per la controlla da mesiras da la pedagogia speziala tenor: Lienhard, P. et al (2015), Rezeptbuch schulische Integration, p. 101.

Plan da promoziun

Cun il plan da promoziun vegnan fixadas las finamiras ed i vegn controllà, sch'ellas vegnan cuntanschidas.

Il elements dal plan da promoziun èn per regla: finamiras da promoziun surordinadas; finamiras da promoziun tar differents secturs da las cumpetenzas specificas e transversalas; cundiziuns accompagnantas per cuntanscher las finamiras, observaziun/valitaziun dal cuntanscher las finamiras. La planisaziun da la promoziun vegn colliada cun la planisaziun da l'instrucziun.

La pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola fa in plan da promoziun.

2.5 Resursas da personal (recumandaziun)

Pedagogia curativa da scola, ulteriuras persunas spezializadas

L'intervenziun e la recrutaziun da la pedagoga curativa u dal pedagog curativ da scola sco er da las spezialistas e dals spezialists per mesiras da la pedagogia speziala ston vegnir planisadas da la direcziun da scola en moda persistenta.

Sco regla generala èn sa cumprovads 110 pertschients da plazzas per 100 scolaras e scolars. Tut las resursas duain sche pussaivel vegnir duvradas per la lavur directa cun ils uffants. Il dumber da pedagogas curativas e pedagogs curativs da scola che lavuran en ina classa sco er da spezialistas e spezialists per mesiras da la pedagogia speziala duai vegnir tegnì uschè bass sco pussaivel.

Per quest motiv duai la pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola vegnir engaschè – en enclegientscha cun l'instituziun da la scolaziun speziala – sche pussaivel er per la scolaziun speziala integrada. Quai sto vegnir resguardà en spezial sut l'aspect d'ina applicaziun efficazia da las resursas da la pedagogia curativa.

Collavuraziun da la persuna d'instrucziun da classa e da la pedagogia curativa da scola

La persuna d'instrucziun da classa e la pedagoga curativa u il pedagog curativ da scola surpiglian cuminaivlamain la responsabladad per promover las scolaras ed ils scolars che han in basegn da promoziun spezial. En quest connex porta la persuna d'instrucziun da classa la responsabladad generala.

Questa collavuraziun è in factur impurtant per che la promoziun integrativa haja success.

Lecziuns per la promoziun (recumandaziun)

I vegn recumandà d'impunder resursas per la promoziun da la pedagogia speziala sin tut ils stgalims conform als basegns.

Ils suandants dumbars da lecziuns servan sco orientaziun e pon vegnir reducids u augmentads en cas da basegn resp. vegnir transferids d'ina partiziun a l'autra:

- Pin-p: tenor la valitaziun dal purtader da scola.
- Pin-s: 2 lecziuns per classa.
- Pin-c: per il stgalim primar per regla fin 3 lecziuns supplementaras per emna; per il stgalim secundar I fin 5 lecziuns supplementaras per emna e per classa.
- SSI: l'uffizi decida davart la dotaziun da lecziuns. Per scolara e scolar èn per regla pussaivlas maximalmain 12 lecziuns PCS.⁶
- Il total da 15 lecziuns promoziun pedagogia curativa da scola (tras PCS) per mesiras simplas e pretensiusas da la pedagogia speziala per partiziun na duess per regla betg vegnir surpassà.
- Promoziun dals talents: purschidas per promover ils talents.

---

⁶ Sche pliras scolaras e plirs scolars da la scolaziun speziala integrativa vegnan instruids en ina partiziun, vegn l'instituziun da la scolaziun speziala incumbensada d'adattar en moda adequata la dimensiun da la promoziun (factur 0,75). Per exempel survegnan 2 scolaras cun in basegn mesaun (8 lecziuns) per part ina instrucziun en ina partiziun cuminaivla e vegnan promovidas en la dimensiun da tut en tut 12 lecziuns.

3. Infurmaziuns supplementaras

3.1 Instituziuns da la scolaziun speziala

Planisaziun da la porschida ed incaricas da prestaziun

Sin basa da la planisaziun da la porschida surdat il departament incaricas da prestaziun ad instituziuns da la scolaziun speziala reconuschidas (art. 50 LSP).

Scolaziun speziala

L'instrucziun en il rom da la scolaziun speziala cumpiglia tenor l'art. 44 al. 3 LSP la promoziun e la scolaziun da scolaras e scolaras che n'èn betg en cas da suandar a media ed a lunga vista l'instrucziun en la scola regulara, malgrà las mesiras simplas.

L'assistenza respectiva cumpiglia las porschidas da structures dal di, la dimora staziunara e la tgira en instituziuns da la scolaziun speziala.

Instituziuns da la scolaziun speziala

Las instituziuns da la scolaziun speziala en il chantun Grischun han las suandantas incaricas da prestaziun:

Scolaziun speziala en cas d'impediments corporals, spiertals, linguistics, sensorics u perceptorics:

- Casa Depuoz Trun
- Center Giuvaulta, Giuvaulta
- Scola-dimora Cuir

Questas trais instituziuns èn mintgamai er responsablas per la scolaziun speziala integrativa en lur intschess.

Scolaziun speziala en cas d'impediments corporals, spiertals, linguistics, sensorics u perceptorics grevs u en cas d'impediments multipels grevs:

- Fundaziun Scalottas, Scharàns

Scolaziun speziala en cas da cumportaments extraordinaris:

- Scola alpina Avrona
- Internat da scola Flem
- Scola-dimora Scharàns
- Scola-dimora Zizers
- Chasa da terapia Fürstenwald, Cuir

Mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun: educaziun prescolara pedagogic-curativa, logopedia en la vegliadetgna prescolara e logopedia suenter ch'il temp da scola obligatoric è adempli, audiopedagogia e mesiras en cas da donns da la vesida:

- Servetsch ortopedagogic (SOP)

3.2 Ulteriurs temas da promoziun

Promoziun dals duns e promoziun d'uffants talentads

L'art. 43 al. 2 lit. d LSP sco er l'art. 51 OSP èn la basa per promover las scolaras ed ils scolars cun talents extraordinaris:

Ulteriuras mesiras:

- Scolas ed ils scolars pon sursigliar ina classa (art. 42 OSP). Il cussegl da scola decida en chaussa. En cas d'intschertezzas po vegnir consultà il Servetsch psicologic da scola dal USS.
- Las scolaras ed ils scolars cun talents extraordinaris, en spezial en il sectur dal sport e da la musica, pon vegnir promovids sin il stgalim secundar I en classas da talent. Las classas da talent èn regladas en l'art. 38 LSP ed en l'art. 34 OSP. Ultra da quai ha il departament relaschè directivas en chaussa.⁷

Uffants da lingua estra

Art. 39 al. 1 da la Lescha davart las scolas popularas:

Las instituziuns ch'èn responsablas per la scola mettan a disposiziun purschidas supplementaras per scolaras e per scolars da lingua estra.

Art. 35 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

¹ *Las instituziuns responsablas per la scola mettan a disposiziun ina instrucziun da promoziun per scolaras e scolars da lingua estra. En cas da basegn installeschan ellas classas da scolarisaziun per scolaras e scolars da lingua estra.*

² *L'instrucziun da promoziun per scolaras e scolars da lingua estra ha per regla lieu durant il temp d'instrucziun ordinari.*

³ *L'instrucziun sto vegnir dada en unitads entiras u en mesas unitads.*

Questas purschidas duain gidar las scolaras ed ils scolars da pudair suandar uschè svelt sco pussaivel l'instrucziun en la lingua d'instrucziun respectiva. Tenor l'art. 81 LSP survegnan ils portaders da scola ina contribuziun dal chantun per purschidas da la promoziun linguistica da scolaras e scolars da lingua estra. L'instrucziun linguistica da scolaras e scolars da lingua estra po avair lieu sco instrucziun individuala entaifer u ordaifer la stanza da scola ubain en gruppas da scolaras e scolars da pliras classas. Il dumber da lecziuns sa drizza tenor il basegn e vegn concedi per ina durada limitada.

I sto vegnir guardà, ch'i na vegnian betg ordinadas memia svelt mesiras da la pedagogia speziala per uffants da lingua estra.

Lingua e cultura da la patria (LCP)

Ina part da las scolaras e dals scolars immigrads vegn instruida supplementarain en la lingua ed en la cultura da lur patria.

Art. 36 da l'Ordinaziun davart la scola populara:

¹ *Uffants da naziunalitad betg svizra che vegnan instruids da lur consulats sin agens custs en la lingua, en l'istorgia ed en la cultura da lur pajais duessan sche pussaivel survegnir il temp necessari er durant l'instrucziun ordinaria.*

² *Per quest intent mettan las instituziuns responsablas per la scola a disposiziun gratuitamain las localitads d'instrucziun.*

---

⁷ Directivas concernent las scolas da talent e las classas da talent dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient ([link](#)).

Cumportament extraordinari

Cumportaments extraordinaris en scola duain vegnir tractads adequatamain. Cumportaments extraordinaris vegnan per regla examinads e schliads en moda sistemica. La prevenziun generala vegn resguardada sco fitg impurtanta. Central è il sustegn da las personas d'instrucziun tras il purtader da scola, en spezial en cas da cumportaments extraordinaris da scolaras e scolars che disturban l'instrucziun.

Il Servetsch psicologic da scola dal USS porscha cussegliaziun e sustegn tenor l'art. 73 OSP. Uschenavant che scolaras e scolars cun in cumportament extraordinari han in basegn da promoziun spezial, survegnan els mesiras simplas da la pedagogia speziala.

Tar scolaras e scolars cun in cumportament extraordinari è sa cumprovà – tut tenor la situaziun – in agir da cascada, che po cumpigliar ils suandants pass: prevenziun, mesiras en la classa; mesiras complementaras, sco p.ex. sustegn tras la lavur sociala da scola; midada da classa u purschida da time-out sco pussaivladad d'ina scolaziun separativa durant in tschert temp.

Tar scolaras e scolars che n'èn betg abels da suandar a media ed a lunga vista l'instrucziun en la scola regulara, malgrà mesiras simplas, vegn la scolaziun speziala en dumonda sco ultim pass.⁸

Time-out

Ils purtaders da scola pon stgaffir purschidas da time-out (art. 40 LSP). Las personas responsablas per l'educaziun ston vegnir infurmadas directamain a bucca ed en scrit davart ils motivs d'in plazzament da time-out. Als purtaders da scola stattan a disposiziun pliras furmas da realisaziun: ina purschida da time-out sco partiziun d'in purtader da scola, ina purschida regiunala da time-out che vegn manada da plirs purtaders da scola u ina purschida da time-out tar in auter purtader da scola (soluziun singula cun contract).

Purschidas da time-out servan ad instruir scolaras e scolars durant in tschert temp ordaifer la classa da tschep sco er ad observar ed a sviluppar la personalitad da scolaras e scolars cun in cumportament extraordinari (art. 37 OSP). I na sa tracta qua betg da mesiras da la pedagogia speziala.

Il time-out vegn purschì en partiziuns che vegnan manadas separadamain. La finamira è la reintegraziun en la classa regulara. Sche pussaivel sto vegnir intermediada per quest motiv la materia da la classa regulara. Ina dimora da dapli che 3 mais sto vegnir motivada en scrit envers l'Inspecturat da scola dal USS.

Lavur sociala da scola

En cas da basegn pon ils purtaders da scola stgaffir purschidas supplementaras en il sector da la lavur sociala da scola (art. 40 LSP). En quest connex na datti naginas ulteriuras prescripziuns legalas. La concepziun da las purschidas è chausa dals purtaders da scola.

3.3 Engaschament da personas d'instrucziun sco er da specialistas e specialists

Princip

Las personas d'instrucziun ston avoir – tenor l'art 57 al. 1 OSP – in diplom reconuschì che corresponda al stgalim u ina scolaziun ch'è vegnida reconuschida da la Regenza respectivamain ina permissiun da dar scola ch'è vegnida concedida da l'uffizi.

Diploms reconuschids da la CDEP

Las personas d'instrucziun che realiseschan mesiras da la pedagogia speziala (cunzunt promoziun integrativa e separativa, scolaziun speziala integrativa e separativa) ston avoir in diplom en pedagogia curativa da scola ch'è reconuschì da la Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica (CDEP).

---

⁸ Cf. er scolaziun speziala en cas d'in cumportament extraordinari: Stgalims dal proceder da l'Uffizi per la scola populara ed il sport ([link](#)).

Persunas spezialisadas per las mesiras pedagogic-terapeuticas da la logopedia e da la terapia psicomotorica ston avair in diplom reconuschì da la CDEP en logopedia resp. en terapia psicomotorica.

En cas da certificats da qualificaziun esters sto vegnir inoltrada a l'uffizi la verificaziun da l'equivalenza da la CDEP.

Persunas d'instrucziun e persunas spezialisadas senza diplom reconuschì

Sin dumonda dal purtader da scola po l'uffizi conceder, sut tschertas cundiziuns, in'autorisaziun d'instruir a persunas d'instrucziun ed a persunas spezialisadas senza diplom reconuschì respectiv. Ils detagls èn reglads en las directivas correspondentas dal departament.⁹

---

⁹ Directivas davart l'autorisaziun d'instruir per persunas d'instrucziun senza diplom reconuschì sco er davart l'admissiun da persunas spezialisadas per mesiras pedagogic-terapeuticas dal Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient ([link](#)).

Agiunta: Ulteriuras infurmaziuns

1. Posts da consultaziun

Il post da contact per in'emprima infurmaziun è il post regional responsabel dal Servetsch psicologic da scola dal USS. El declera, tge post (p.ex. uffizi, post spezialisà resp. instituziun da la scolaziun speziala) che duai vegnir consultà tut tenor il problem.

2. Abreviaziuns

DECA	Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient
IPSE	instrucziun da promoziun per scolaras e scolaras da lingua estra
IS	Inspecturat da scola
LCP	lingua e cultura da la patria
LSP	Lescha davart las scolas popularas
MPT	mesiras pedagogic-terapeuticas
OSP	Ordinaziun davart la scola populara
PCS	pedagoga curativa u pedagog curativ da scola
Pin	promoziun integrativa
Pin-c	promoziun integrativa cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun
Pin-p	promoziun integrativa sco prevenziun
Pin-s	promoziun integrativa senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun
PS	promoziun separativa
PS-c	promoziun separativa cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun
PS-s	promoziun separativa senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun
PUG	psichiatria d'uffants e da giuvenils
SOP	Servetsch ortopedagogic
SPS	Servetsch psicologic da scola
SSI	scolaziun speziala integrativa
USS	Uffizi per la scola populara ed il sport

d

3. Glossari

Sch'i n'è inditgà nagut auter, sa basan las definiziuns sin la Lescha davart las scolas popularas e sin l'Ordinaziun davart la scola populara.

Talents extraordinaris	Talents extraordinaris tar scolaras e scolars pon esser avant maun en differents secturs. Mesiras pussaivlas per promover quests talents èn purchidas da promoziun spezialas, la frequentaziun d'ina scola da talent u sursigliar ina classa.
Basegn da promoziun spezial	In basegn da promoziun spezial è avant maun, sch'ina scolara u in scolar na po betg suandar u suandar mo per part il plan d'instrucziun da la scola regulara, ha grondas difficultads areguard il cumportament, la capaciad d'emprender e la capaciad da prestaziun sco er areguard la cumpetenza da discurre e la cumpetenza linguistica, è pertutgà u periclità d'in impediment corporal, spiertal, psychic, linguistic, sensoric u perceptoric ubain ha in talent extraordinari.
Differenziaziun interna	En il rom dal plan d'instrucziun poi vegnir differenzià tranter la finamira d'emprender ed il cuntegn (tema, nivel da pretensius, quantiad, elavuraziun), tranter las furmas d'instruir e d'emprender (instrucziun averta u cooperativa, plan da l'emna, projects, individualisaziun) e tranter il sustegn d'emprender (assistenza stretga u vasta da vart da la persuna d'instrucziun, gruppas d'emprender eterogenas u omogenas, partenadis d'emprender). I pon p.ex. vegnir creadas differentas occurrenzas d'emprender per in object d'emprender cuminaivel, che resguardan las resursas e las pussaivladads d'agir sco er la motivaziun ed ils interess da las scolaras e dals scolars (cf. Klippert 2010).
Persunas spezialisadas per mesiras da la pedagogia speziala	Logopedas e logopeds, terapeutas e terapeuts da psicomotorica, audiopedagogas ed audiopedagogs, spezialistas e spezialists per donns da la vesida, spezialistas e spezialists per l'educaziun prescolara pedagogic-curativa.
Mesiras pretensiusas	Sco mesiras pretensiusas valan l'instrucziun en il rom da la scolaziun speziala, l'assistenza respectiva e las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun. Ellas vegnan furnidas en moda integrativa u parzialmain integrativa (en la scola regulara) u en moda separativa (en l'instituziun da la scolaziun speziala). La responsabladad per ellas porta il chantun resp. l'uffizi.
Individualisaziun	En il rom dal Plan d'instrucziun 21 GR vegnan las finamiras adattadas a las resursas ed a las pussaivladads d'agir da las scolaras e dals scolars per pudair promover optimalmain lur potenzial da prestaziun. P.ex. lezias e pensums d'in nivel da basa, d'in nivel mesaun u d'in nivel extendi u occurrenzas d'emprender sin basa da la motivaziun e da l'interess. A la fin dal temp da scola obligatoric vegnan per regla vitiers finamiras da carriera individualas sut il motto: rinforzar las fermezzas, serrar las largias (cf. Widmer-Wolf 2011).
Promoziun integrativa	La promoziun integrativa vegn fatga en la classa regulara. La promoziun integrativa cumpiglia la promoziun sco prevenziun, la promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-s) sco er la promoziun cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (Pin-c).
Logopedia	En la logopedia vegnan diagnostigads ils disturbis da la lingua orala e scritta, dal discurre, da la comunicaziun, da la fluenza da la lingua e da la vusch, dal tragutter sco er da la legastenia, ed i vegnan planisadas, realisadas ed evaluadas las mesiras da terapia correspondentas (CDEP 2007).
Mesiras simplas	Sco mesiras simplas da la pedagogia speziala valan la promoziun integrativa, la promoziun separativa e las mesiras pedagogic-terapeuticas. Ellas suttastattan a la responsabladad dal purtader da scola.

Mesiras pedagogic-terapeuticas	Quai sa tracti da la logopedia e da la terapia psicomotorica.
Psicomotorica	La psicomotorica s'occupa da l'effect reciproc tranter recepir, sentir, pensar, sa muventar e cumportament sco er da l'expressiun corporala. En la psicomotorica vegnan diagnostitgads difficultads, disturbis ed impediments dal svilup e planisadas, realisadas ed evaluadas mesiras da terapia e da sustegn correspondentas (CDEP 2007).
Scola regulara	Scola dal stgalim da furmaziun obligatoric, en la quala las scolaras ed ils scolars èn assegnads a classas regularas, entaifer las qualas vegnan realisadas tant mesiras da la promoziun integrativa sco er mesiras da la scolaziun speziala integrativa.
Promoziun separativa	La promoziun separativa ha lieu en ina partiziun ordaifer la classa regulara. Ella cumpiglia la promoziun senza adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (PS-s) sco er la promoziun cun adattaziun da las finamiras da l'instrucziun (PS-c).
Furma da scolaziun e da promoziun separativa	Cun quai èn manegiadas furmas da scolaziun e da promoziun che han lieu ordaifer la classa regulara resp. en l'instituziun da la scola speziala.
Pedagogas curativas e pedagogas curativs da scola	Persunas d'instrucziun che han in diplom en pedagogia speziala. Ellas lavuran en la promoziun integrativa, en la promoziun separativa sco er en la scolaziun speziala integrativa e separativa.
Mesiras da la pedagogia speziala	Mesiras per scolaras e scolars che han in basegn da promoziun spezial. Las persunas responsablas per l'educaziun ston vegnir involvidas.
Scolaziun speziala	L'instrucziun en il rom da la scolaziun speziala cumpiglia la promoziun e la scolaziun d'uffants e da giuvenils che n'èn betg en cas da suandar a vista mesauna ed a lunga vista l'instrucziun en la scola regulara, malgrà las mesiras simplas e malgrà la promoziun integrativa.